

3. Насмінчук І. Проза Марії Матіос : Особливості індивідуального стилю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 2009. 16 с.

Максімова Юлія – здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська проза початку ХХІ століття.

Валерія Загурна

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Віннічук А. П.

ПРОБЛЕМА БАТЬКІВ І ДІТЕЙ У НОВЕЛІ «ПРИЗНАЙ СВОЮ ДИТИНУ» МАРІЇ МАТІОС

Новела «Признай свою дитину» входить до циклу «Одкровення» збірки «Нація» (2006) Марії Матіос. Це один із творів, у якому крізь призму глибокого психологізму розкрито проблему складних стосунків у родині.

Метою наукової розвідки є простежити вплив психологізму (прихований психологічний процес, художні деталі, форма оповіді тощо) на розкриття проблеми батьки – діти.

Уже назва новели «Признай свою дитину» сформульована специфічною спонукальною конструкцією, маркує інтенсивність психологічного чинника. Такі заголовки, принагідно зауважує І. Насмінчук, мають значний енергетичний заряд, тому відзначаються особливістю вводити читачів у силовий діапазон авторської ідеї, формувати в них систему емоцій, настроїв та смислів, коригувати процес сприйняття. Прикметно, родинні номінації превалюють з-поміж інших назв та утворюють трикутник, котрий експлікує не тільки гармонійну сім'ю, але й досконалий Усесвіт. Водночас ці домінанти

засвідчують ціннісні орієнтири людини, сталий світогляд українського народу, заснований на родовій традиції. «Подвійний статус заголовка як компонента конкретного тексту і як компонента традиції – зазначає І. Насмінчук – породжує різноманітні асоціації і забезпечує читача можливістю віднаходити конкретні джерела інформації» [4, с. 225].

О. Луць цілком справедливо зауважує, що М. Матіос надто добре знає жіночий психотип, оскільки його мисткиня дуже довго вивчала та спостерігала, відтак авторка дійшла висновку, що в тій чи тій жінці отого «згубного психологізму» набагато більше, аніж у чоловіків [2]. Безперечно, емоційна природа жінки, її постійні переживання можуть довести до справжнього відчаю. Однак, подібний психологізм присутній і в новелі «Признай свою дитину», адже, зрештою, Дмитро власноручно загнав себе в глибоку психологічну кризу, якій, згідно з фіналом твору, немає та й не буде кінця: *«Однак Оксана голосила писклявим – Таниним – голосом і трясла чорною циганською чілкою над білим своїм – сметаним – лицем і над його чорним, незрозумілим горем. Дмитро неохоче підвів очі до дзеркальця на стіні. Крім болю й страху, він нічого тепер не побачив у ньому»* [3]. Крім того, сцени психологічних змін головного героя вражають своєю художньою проникливістю й чуттєвою глибиною.

Психологічно Дмитро настільки «вигорів», що своїми думками й поведінкою уже не нагадував повноцінного дорослого чоловіка, здатного тверезо мислити. Це підтверджує, наприклад, його втеча до маминої хати (*«...Дмитро дивився крізь мамині фіранки на Оксану...»* [3]), нерішучість (*«... хотів був би вийти до неї й заперечити – що чужої він ще не нюхав...»* [3]), пошук причини не в собі, а в комусь іншому (*«... то через Татарина таке заколотилося в хаті, а більше ні через кого...»* [3]).

У цій новелі межові стани М. Матіос подає досить ефектно: *«На Дмитрові горіла шкіра й мозок, йому мутився розум, коли він думав, як усе село обертається й шепчеться вслід, коли він іде на роботу до колгоспної комори. Правда, шепталися, певно, крадькома, бо він так ні разу не почув того, хіба що домислив»* [3]. Широка уява героя настільки розгулялася, що вийшла за межі свідомого глузду, відтак вона почала керувати його вчинками, як-от: *«Вона вже замішувала паляничку з води, муки й солі, коли Дмитро люто й боляче вхопив її за руку: – Курва мама твоя була, й ти вже хочеш?! – і вперше вдарив дитину по обличчю. Закам'яніла Таня дивилася чорним пасльоном так ненависно й смертельно, що Дмитро вдарив її вдруге й вийшов із кухні, тріснувши дверима»* [3]. Емоційний надмір, безперечно, спровокував і знищення Дмитром сімейних фотографій, що, на нашу думку, можна сприйняти як намагання героя зітерти родинну історію, щоб не було й сліду.

М. Матіос підігрує інтригу, згущуючи фарби. Так, спочатку герой перебував у глибоких думках, згодом почав уважно спостерігати за старшою донькою, невдовзі розпочав справжню діагностику за сімейними фотографіями, потім почав грати роль такого собі детектива, слідуючи скрізь за дружиною, згодом об'єктом для своїх спостережень він обрав того самого Татарина, нарешті, як слід піджививши уяву, Дмитро відіграється на рідній дитині й не знаходить іншого виходу, як утекти до матері.

Уважаємо, особливе значення має авторська розповідь про приховані психологічні процеси. М. Матіос користується найменшою можливістю вияскравити ту чи ту промовисту деталь, витлумачити її значення, розкрити психологічний підтекст: *«Але отут, навколішки перед доньчиним диваном, зачув Дмитро вперше, як заворушилася в грудях холодна гадина неприязні до світлого Таниного волосся. Так-так, не до самої Тані, а лише до її волосся»* [3].

Уже було згадувано, що нейтральна оповідь створює неабияку змогу для авторки ввести читачів у внутрішній світ героя. Завдяки такій формі, постулює А. Єсін, для митця немає таємниць у душі літературного персонажа, відтак він знає про героя абсолютно все, а тому може детально відслідкувати ті чи ті внутрішні процеси, встановити причинно-наслідкові зв'язки між враженнями, думками та переживаннями. На думку дослідника, нейтральний оповідач також має високий шанс коментувати самоаналіз персонажа, розповісти про всі душевні порухи, які для самого героя непомітні або в яких він не хоче зізнатися. Крім того, нейтральний оповідач психологічно інтерпретує зовнішню поведінку персонажа, його міміку, жести тощо [1, с. 37].

Форма оповіді від третьої особи впливає і на перебіг художнього часу. До прикладу, М. Матіос може коротко схарактеризувати тривалі події, як-от: *«Він міг сидіти годинами, не реагуючи на Оксанину безконечну балачку, то в кухні, то в стайні, то біля криниці. Він мовчав. Його начебто заніміло. Він мовчав і тоді, коли Оксана бідкалася, чи не заслаб чоловік, і спроваджувала його до лікаря. Він мовчав за сніданком, обідом і вечерею»* [3]. Натомість використання прийому замовчування абсолютно не вказує на відсутність змін в емоційному стані Дмитра. Скоріше навпаки: М. Матіос ніби ненароком пропонує реципієнтові самому провести психоаналіз, позаяк за такою мовчанкою приховані значні трансформації. Наведений уривок свідчить про те, що мисткиня з легкістю могла б детально описати всі психологічні зміни Дмитра. Незважаючи на це, розкодування мовчанки відсутнє, але наведений уривок буквально насичений психологізмом. Науковці переконливо доводять, що замовчування про приховані психічні процеси в ролі художнього натяку особливо «вигідні» для письменників, оскільки створюють необхідні умови для ще об'ємнішої репрезентації внутрішнього світу персонажів [1, с. 49].

Образ Оксани також характерний особливим психологізмом, подеколи навіть трагізмом. Завдяки її ретельно виписаному й психологічно довершеному образу висвітлено складні стосунки в родині.

Прикметно, що в новелі використано й доволі цікаву архітектуру, яка уможливила з'ясування причини змін Дмитра. Коротка й випадкова репліка п'яного Петра Татарина стала своєрідним двигуном у руйнуванні психічного здоров'я героя: *«Дмитро з Оксаною все ще ліниво міряли дорогу, коли Петро ззаду зненацька поклав долоню на Дмитрове плече: – А що ти такий гоноровий, що й не озиваєшся, так, як би я був стовпом, чи тобі не рівня?! Даремно... А Таня, твоя старшенька, таки на мене похожа, таки на мене... ти лишень придивися... – та й п'яно похилитався в передрання...»* [3]. Крім того, структура цієї новели настільки вдало продумана, що твір від самого початку й до кінця тримає читачів у психологічній напрузі.

Література

1. Есин А. Психологизм классической литературы : книга для учителя Москва : Просвещение, 1988. 176 с.
2. Луць О. Жінка, яка підбирає слова для долі нації. URL : <https://www.nasze-slowo.pl/zhinka-yaka-pidbiraye-slova-dlya-doli-natsi/> (дата звернення : 11.04.2020).
3. Матіос. М. Нація. Львів : ЛА «Піраміда», 2007. 256 с. URL : <https://avidreaders.ru/book/nac-ya.html> (дата звернення : 09.04.2020).
4. Насмінчук І. Заголовок у системі поетикальних засобів прози Марії Матіос // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2013. Вип. 33. С. 224–227.

Загурна Валерія – студентка 3 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська проза початку ХХІ століття.

Дарія Лялюк

Наук. керівник – к. філол. н., ст. викл. Крупка В. П.

**«ТИ БУВ ВІДЛУННЯМ ГОЛОСУ...»
(ПРО ЗБІРКУ «ПОСТАТЬ ГОЛОСУ»
ГРИЦЬКА ЧУБАЯ)**

Тихі звуки бриніли хоч і прибрав зі струн руку,
І згук вився ніби дим попід листям,
І він провів очима звук.
(О. Лишега «Поцілунок Елли Фіцджеральд»)

Поет Олег Лишега саме так згадував збірку Грицька Чубая «Постать голосу». Він писав: «Коли думаю про відлуння, згадую «Постать голосу». Ти стояв по той бік слова, Ти був тим відлунням... Тим вітром, що несе відлуння на нас звідти, звідки озивається голос...Слово прислухається до себе... ця Постать голосу – мабуть, душа...» [4, с. 244].

Метою статті є окреслення поетикальних особливостей збірки «Постать голосу» Грицька Чубая та виокремлення ключових образів і символів, що репрезентують внутрішню філософію автора.

Рання лірика митця слова, упорядкована в «Постаті голосу» (1968), містить твори, образність яких передає сюрреалістичну точність деталей, широке використання звукових елементів. Збірка містить вибрані юнацькі вірші Г. Чубая. Назва дуже тонко й символічно передає онтологічні драми ліричного героя. З одного боку, маємо широкоплановий монолог у діалозі (це, коли інша сторона діалогу лише «постать голосу», а не сам голос, лише